

Рецензия

на дисертацията на Боян Валериев Балев на тема „Новите пътища на социалдемократията – сравнителен анализ между „Третия път“ на Британската лейбъристка партия и „Новия център“ на Германската социалдемократическа партия“ за получаване на научната степен „доктор по политология“

Социалдемократическите партии заемат водещо място в политическата история на Европа. В редица държави те са прототип на масовата партия, която се появява на политическата сцена в края на 19ти и началото на 20ти век. Така например, ГСДП в началото на 20ти век е най-голямата политическа партия в Европа като електорат и членска маса. В течение на годините до наши дни социалдемократическите партии са едни от най-влиятелните партии, оставили траен отпечатък върху политиката и идейното развитие на повечето европейски държави. Именно затова те предизвикват и значим интерес в научната общност, особено сред политолози, социолози, историци, икономисти и пр. Теоритици като Острогорски, Михелс, Вебер, Дюверже, Рокан, Липсет, Кирхаймер - са само някои от най-известните сред десетките имена, изследвали социалдемократическите партии. Няма партолог, който да анализира основните партийни фамилии в съвременния свят и да подмине социалдемократията.

Не бих подминал и факта, че социалдемократическите партии заеха като тема не малка част от научните изследвания на български учени през 70те и 80те години на миналия век. Тогава, когато наред с политиката на разведряване се „стоплиха“ и отношенията между комунистическите партии от съветския лагер и западноевропейските социалдемократически партии, бе охлабена идеологическата възбрана върху изследванията на други партии извън марксистко-ленинските.

Боян Балев е посветил своя докторат на две от най-значимите политически партии от социалдемократическата партийна фамилия – ГСДП и британската Лейбъристка партия. И двете партии имат твърде различно историческо и идейно-политическо развитие. Ако ГСДП е известна с теоретическите си традиции като основен извор на идеологията на социалдемократията, Лейбъристката партия е позната със специфичната роля на профсъюзите в нейното развитие и прагматизма в политиката.

Но докторантът е намерил допирните точки между двете партии, проявило се особено през 90те години на миналия век, в опита и на двете да предложат платформа за обновление на социалдемократията, изпаднала в криза след дългите години начело на държавното управление в редица държави, определени от мнозина като „златния век” на социалдемократията. Тогава се ражда идеята за така нар „трети път”, преди всичко в писанията на Ентъни Гиденс, подкрепен от лидера на лейбъристите Блеър, която получи известност и стана обект на дискусии в европейската социалдемократия. Най-значимият принос в това отношение имаше ГСДП чрез лидера си Шрьодер, чийто идеи добиха известност като „Новия център” /Die Neue Mitte/. Авторът определя тези опити като „най-сериозното и най-дебатираното усилие за идейно обновление на европейската социалдемократия в последните няколко десетилетия”.

В българската политологическа общност Балев е първия сред новите докторанти от последните 20тина години, който се захваща с изследването на тази тематика и това е безспорен принос. Принос е анализът не само на общото в документите на двете партии, но и на различията в историческото, политическото и идейно развитие на ГСДП и лейбъристите.

Балев е положил сериозни усилия да се запознае с българските и множество други автори извън България писали по темата. И това се вижда в приложената библиография.

В обстойният си анализ Балев проверява няколко хипотези. Първо, че съвременните партии и в левия и десния политически спектър преживяват идейно-политически трусове, вследствие на което губят ляво-десните си характеристики и все повече се ориентират към общонационални ценности. Бих оспорил една такава теза относно десните партии, които заложиха през последните десетилетия на нео-либерализма и безспорно се оказаха по убедителни в очите на населението от левите партии, изразило се в техния електорален подем. Като цяло автора е прав, че „третия път“ е опит да се намери синтез между социалната и либералната идея, опит който сполучи само временно, изразило се в изборните успехи на партиите на Шрьодер и Блеър и в някои техни управленски решения. След като те напуснаха политиката обаче, избирателите и в двете държави останаха по скоро разочаровани от социалдемократическите партии и отново се довериха на консервативните и десно-центристки партии.

Втората хипотеза е, че „третия път“ е само един пореден опит за промяна в идеологията и политиката на левите партии под влияние на политическата среда вътре и извън страните. Той е предшестван от други подобни опити.

Третата хипотеза е, че „Третия път“ и „Новия център“ представляват завършек на един процес на преосмисляне на позициите. В този ред на мисли докторантът доказва неоснователността на обвиненията на социалдемократическата левица срещу „Третия път“ и „Новия център“ като възприемане на постулатите на нео-либералната десница, въпреки че има определена приемственост в някои политически идеи и решения на Блеър и Шрьодер.

Четвъртата хипотеза е, че и „Третия път“ и „Новия център“ са общ отговор на социалдемократите в двете страни на глобализацията и ограничаването на възможностите на националната държава да влияе върху процесите в отделните страни и главно върху икономическите процеси. Много от

инструментите на така нар. държава на благоденствието, използвани в първите десетилетия след Втората световна война, днес губят своята ефективност.

И четирите хипотези авторът поддържа с убедителния анализ на конкретното влияние на партиите върху управленския процес и на разработените документи за промяна на курса по посока на адаптация към съвременните условия.

Авторът доказва тезата, че независимо от това, че и двете партии по време на управлението на Блеър и Шрьодер възприемат някои нео-либерални възгледи, те търсят и други решения отвъд нео-либерализма с цел осъвременяване на социалдемократическите ценности, най-вече по посока на преосмисляне на новата роля на държавата извън старата парадигма, свързана предимно с разпределителната ѝ политика. В линията Блеър-Шрьодер се акцентира върху ролята на конкуренцията в пазарните отношения, политиката на заетост на работната сила, а в социалната сфера, върху инвестициите в човешкия капитал и осъществяване на идеята за равенство в шансовете.

Като цяло авторът е съумял задълбочено да изследва идеологията и политиката на двете партии в един конкретен исторически период. Сполучлив е сравнителния анализ на двете партии, използва се богат фактологически материал и се показва много добро познаване на изворите на самите партии, които определят тяхната идеология.

В определена степен той дава, макар и не имплицитно, отговора на въпроса - защо и днес социалдемократията в Европа не може да преодолее своята криза, която е преди всичко криза на нейната идентичност. / Може би с изключение на Германия в момента, макар че до изборите има време/. А именно, защото не е дала своя убедителен „ляв отговор“ на възловия въпрос - как при съвременната глобализация може да се гарантират принципите на социалната справедливост, в момент когато разрива между

заможните и бедните социални слоеве нараства, когато „средната класа“, едно от постиженията на социалдемократията, губи позиции и се стопява и дори частично маргинализира. В момент когато мултинационалните компании не проявяват необходимата социална чувствителност и „успешно“ избягват националните ограничения, и не само в данъчната сфера. В период когато те налагат пазарната логика срещу социалната отговорност. В тази сфера е големият дефицит на съвременната европейската социалдемократия. Затова и днес социалдемократията е в криза и губи изборите в редица страни - Франция, Великобритания, Холандия, Гърция, Испания и пр.

И в тази връзка два въпроса към докторанта - алтернатива на социалдемократията ли са днес левите радикални популистки партии като Сириза, Подемос, Пет звезди, френския ляв радикал Меланшон?

Върху какво е центрирана днешната дискусия в европейската социалдемократия – отива ли се отвъд тезите на „третия път“ или тя продължава да се лута в идейна безперспективност или остарели парадигми ?

Освен теоретичните достойнства неговия труд има безспорна практическа полза за българските социалисти, но и не само за тях, а за всички партии, които днес със закъснение се сблъскват със същата тематика, с която са се сблъсквали Блеър и Шрьодер. А именно как да приложат принципите на социална справедливост в конкретните политики, как да съчетаят тези принципи с принципите на икономическата ефективност в епохата на глобализацията.

Предлагам на научното жури да присъди научната степен „доктор по политология“ на Боян Валериев Балев.

Проф.дфн Георги Карасимеонов

София

01.05.2017 г.